

PRVNÍ ČESKÁ HIMÁLAJSKÁ EXPEDICE

V minulém čísle jsme otiskli poslední díl seriálu „České a československé himalájské expedice“. V posledním čísle roku 2008 se kruh uzavírá – vraťme se na úplný začátek, který si rozhodně zaslouží detailnější prezentaci – k dnes často neprávem opomíjené první české himalájské expedici. Vzpomeňme na horolezce, kteří vyšlapali onu nelehkou cestu jako první, v době, kdy to bylo doslova snem.

Text: Vladimír „Chroust“ Procházka ml.

foto: Bohouš Svatoš, Vladimír „Chroust“ Procházka st. a archiv

Annapurna II (7937 m) a Annapurna IV (7525) z "druhého břehu" údolí Managu. Foto J. O. M. Roberts, roku 1960 vedoucí 1. úspěšné výpravy na A II

Když se před lety na ČT 2 objevil seriál *České himalájské dobrodružství*, s prvním dílem přišly rozpaky. Tvůrci téměř opominuli výpravu, kterou ono dobrodružství začalo, *První českou himalájskou expedici 1969*. Strůjce prvního českého i československého úspěchu na vrcholech Himálaje ostudně nechali v seriálu jen mihnout jako partu anonymních "dědků".

Ostravské studio ČT pak expedici příznačně a chvályhodně věnovalo jeden díl seriálu *Zapomenuté výpravy*, vyšla i stejnojmenná kniha, ale ani tam - ani tam nebylo vše košér.... Průkopnická expedice "starých chlapů ze Skaláku" (jak je nazývala tehdejší lezecká omladina) byla nejen první česká himalájská, ale vskutku *dobrodružná*. Vždyť co může být dobrodružnějšího, než s méně než stovkou dolarů na hlavu (!), na korbě přetíženého nákladáku odjet zpoza jen na chvíli odchlípnuté železné opony, přes mnohé téměř neprostupné hranice se probít do Nepálu, teprve tam shánět povolení na nějaký kopec. Následně se snažit získat povolení ne na nějaký, ale pořádný, nikoli nezáznamný vrchol

a bez dobrých informací a map se k němu dostat, poté pro Československo zabodovat historicky prvním himalájským úspěchem a v pořádku se opět po ose vrátit domů?! Ano, jejich kopec *Annapurna IV* není "osma" ale "jen" sedmapůltisícovka. V žádném případě to však nebyl nedůstojný cíl, odpovídal vývoji našeho horolezectví a našim tehdejším možnostem, lépe řečeno nemožnostem.

Zavzpomínejme trochu jak to bylo....

O expedici do nejvyšších hor světa snili čeští horolezci už za První republiky, ale Druhou světovou válkou zavřené hranice a následná železná opona veškeré snahy zmařily. Teprve po několika výpravách na Kavkaz koncem 50. let a po mírném uvolnění v polovině let 60. vyjely oficiální expedice do Hindúkuše a pochopitelně na Pamír - a byly úspěšné. Na řadě pak konečně a logicky byl Himálaj. Přestože himalájská jiskřička už dlouho doutnala v mnoha hlavách, impulzem k *První české himalájské expedici* byla slova Bohouše Svatoše, která pronesl ke svým parťákům na vrcholu Taktovky začátkem léta 1968: „Chla-

pi, pojedte do Himálaje! Dvacet let se o tom mluví, teď máme konečně příležitost!“ Ano, krátké politické uvolnění k tomu dávalo šanci. Krátce nato však přišla sovětská okupace, zdálo se že veškeré naděje jsou pryč. Ale naštěstí se ukázalo, že ono uvolnění má přece jen nějakou setrvačnost. Parta se nevzdala, pokračovala v započatých přípravách a nakonec přece jen „ujela“.

Na jaře 1969 se jako první československá výprava do nejvyšších hor světa vydala silná Tatarská Expedice Himálaje (TEH). V předmonzunovém období působila na Nanga Parbatu, západní výspě Himálaje. Pro nepřízeň počasí však ve výšce 6950 m musela ztroubit k ústupu.

Naše *První česká himalájská expedice* tedy byla *druhou československou* výpravou do nejvyššího horstva světa. O několik měsíců později než slovenští přátelé působila v Centrálním Himálaji a po výstupu na *Annapurna IV* (7525 m) se stala *první úspěšnou českou i československou výpravou!*

Tvůrci sborníku „12 rokov československého expedičného horolezectva, 1965 – 1977“ (IAMES Bratislava) před třiceti lety po popisu činnosti TEH napísali (citujem):

V tom istom roku, v jesennom medzimonsúnovom období, podarilo sa z Československa vypraviť ešte jednu expedíciu. Zo severu Čiech, pod vedením Vladimíra Procházku, operuje v Centrálnych Himalájach deväťčlenná skupina na svahoch „Bohyne žatiev“ – Annapurna IV. 7. október 1969 stáva sa historickým dátom, lebo v ten deň poprvýkrát zdvihla sa vlajčka našej vlasti na 7529 m vysokom himalájskom vrchole.

Naše výprava byla výrazně skromnější a hůře vybavená než jako prestižní pojatá TEH. Penězi, matrošem, vším. Československá koruna nebyla směřitelná a chudou expediční pokladna tehdy měly volně „obohatit“ devizové dárky ze světa. Paré fotek Bohouše Svatoše z Českého ráje byla rozesílána horolezeckým emigrantům s prosbou a nadějí o finanční podporu. Snad skoro každý

Šťastná vrcholová dvojice po návratu, Ang Babu a Miloš Albrecht do základního tábora

První tábor se probouzí z nočního mrazu

oslovený něco věnoval. Z černobílých negativů zapůjčených Vildou Heckelem jsme zvětšovali expediční pohlednice, byla jich plná vana, Karlos Beránek je opatřil přitiskem.... Když po roce příprav bylo expediční špeditérství zásobeno vším potřebným, devět chlapů s veškerým materiálem vyjelo pomalým, ale jak se ukázalo vešleplehlivým nákladákem *Praga S5T* (tehdy se na něm u nás obvykle vozilo uhlí). Za šoférovou budkou na korbě přibyla plechová „samorobo“ kabina, pokřtěná na *Apollo*, v níž se tísnilo sedm cestovatelů. Dlouhou cestu (tam a zpět 23 000 km) po silnicích-nesilnicích přitom nebrali jako urtpení, ale otevřenými očima i srdcem objevovali svět. Za volantem se střídali tři z nich, kteří si krátce před odjezdem (!) udělali řidičák na nákladák, taky dobrá drzost. Jelí do neznáma, nevěděli zda se dostanou do Nepálu nebo skončí v Indii, nemohli si předem naplánovat cíl. Geopolitické poměry v oblasti byly napjaté, to nebyla turistika jako dnes! Povolení na kopec získali až na místě a v rekordně krátkém čase „za pět minut dvanáct“, jaksí na počkání (zatímco jiní se o to snažili rok či roky)! Podařilo se též způsobit rozruch v Himalayan Society, když naši nechtěli Šerpy, ale bez nich je zas oni nechtěli pustit do hor – a tak najali jediného.

Netypické velitelské gesto Bára Sáhiba. Povšimněte si té výbavy!

Jádro výpravy tvořila stará skalácká parta. Oblastní horolezecký svaz v Liberci, pod jehož hlavičkou se podnik chystal (odtud původní název *Liberecká expedice Himaláj 1969*), však prosadil doplnění o dva mladší „koně“ (Albrecht a Veselý). Pak se však do Apolla všichni z původní party nevešli. Doma zůstal smutný „Celda“ Jecelín, ačkoli přípravě věnoval velké úsilí, stejně jako další.

Do Himálaje se nakonec vypravili Miloš Albrecht (37), Karel Cerman (43), Leoš Chládek (33, lékař výpravy), Oldřich Kopal (38), Jiří Mašek (45), Vladimír „Chroust“ Procházka (51, vedoucí expedice), Bohumil Svatoš (40), Jiří Šimon (42), Ladislav Veselý (35). V Nepálu se k výpravě připojili Ang Babu Sherpa (32), Jagja Nath Ghimire (23, styčný důstojník) a bylo najato 53 údolních nosičů s předákem Potiramem.

Až na výjimky expedice neměla kvalitní materiál na úrovni doby (ani tehdejší, natož z dnešního pohledu). Dnes by se s jejich stany asi nikdo nepustil na mokry víkend u Mácháce, natož s jejich botama a spacáky do zimních Tater! Místo pravých horolezeckých ledovcových brýlí svářečské, které oči před UV uchránily, ale zoufale zužovaly zorný úhel, karabiny z nichž některé se otvíraly při 300 kilech, lana která by nevydržela ani jediný „normový“ pád. A tak bychom mohli pokračovat. Nežehrali však, byli rádi že „to“ mají, že jim „tím“ československé národní podniky pomohly a že „to“ všechno nakonec nějak fungovalo! Některé věci ale měli špičkové.... Třeba chleba!

Ke kopci i na kopci šli do neznáma. Chyběly kvalitní mapy, nebyly popisy, sem tam jen kusé informace, autonomní oblast Manang severně od Annapurny byla tehdy téměř nepřístupná. A tak, jako by tam byli první, prožívali krásné vzrušení z hledání místa základního tábora i výstupové trasy. A nakonec kýžený vrchol!

Až po návratu zjistili, že jejich postup byl vlastně shodný s prvovýstupci z veleúspěšné výpravy *Deutsche Himalaya Stiftung*, kteří stanuli na A IV 30. 5. 1955: Harald Biller, Heinz Steinmetz a Jürgen Wellenkamp.

V Himalaya-Chronik 1969 (SAC, Die Alpen 4/1970) G. O. Dyhrenfurth uvádí, že naši *Miloš Albrecht & Ang Babu 7.10.1969 udělali 4. výstup na vrchol A IV*. Pátí byli o 14 dnů později Slovinci, kteří pak po superdlouhém traverzu dosáhli též Annapurny II (7937 m, 16. nejvyšší hora Země, teprve 2. výstup po Britsko-Nepálsko-Indické výpravě vedené J. O. M. Robertsem r. 1960).

Annapurna IV s 7525 m patří do elitní stovky nejvyšších hor světa. V Dyhrenfurthově seznamu hor nad 7300 m figuruje na 62. místě (G. O. Dyhrenfurth, zvláštní tisk z bulletinu SAC Die Alpen 1/1972). Je o něco vyšší než Pamír, ale nižší než „nej“ hory Hindúkuše

Nejobtížnější úsek výstupu na Annapurnu IV (1. ČHE tedy neudělala československý ani český výškový rekord, ten padl o pár let dříve na Tirič Miru 7706 m – J. Červinka, I. Gálffy, M. Jaškovský, V. Šmída, I. Urbanovič, 1967).

Naše *První česká himálajská expedice* svým úspěchem způsobila nečekaný rozruch v horolezeckých i ostatních kruzích. Zejména v Nepálu, Indii a u nás doma toho byly plné

Přestože nebyla na osmítisícovce, *První česká himálajská expedice* rozhodně nebyla nevýznamná. Po úspěchu na Annapurně IV (vrchol 7.525 m dne 7.10.1969) se dočkala nečekaně velkého ohlasu a vřelého přijetí nejen u nás – jak o tom svědčí indické a nepálské noviny.

Dva kuřáci v expedici, nikdo s nimi nechtěl být ve stanu: Chroust a Ang, jemuž chutnaly startky noviny. Nebyl to úspěch světového měřítka, ale pro naše horolezectví zcela jistě historická meta.

Souvislosti nikoli náhodné?

Naši dorazili na ČS velvyslanectví v Dillí 21. 8. 1969, na 1. výročí „internacionální pomoci ČSSR“. V ten den v Liberci, odkud výprava před 3 týdny vyjela, probíhala mohutná spontánní protiokupační demonstrace, do pouliční bitky se zapojili i četní horolezci. Bogan Nejedlo se ložiskovými kulemi za praku trefoval do holení „lidových milicionářů“ (stejně jako do těch, kdo ve Skaláku lezli po dešti). Kdosi se nechal slyšet: „Liberec je divoký město, jdu si v Pražské koupit košili a pak nemůžu z krámu ven, esenbáci ženou lidi dolů, za chvíli dav esenbáky nahoru, pak to zas letí dolů“. A zrovna v tu dobu na Velvyslanectví ČSSR v Dillí probíhala „válečná porada“ jak naši výpravě pomoci do Nepálu. Tam byli dobří lidé, hodní úředníci, pomohli! Brána do království Himálaje se otevřela. Nějak na přelomu září-října 1969, kdy na Annapurně IV kulminoval boj o vrchol, si mne „podala“ STB, že prý jsem na vysoký komín

Krátce po návratu začal v deníku Československý sport vycházet seriál *Skalák – Annapurna IV od vedoucího První české himálajské výpravy Vladimíra „Chrousta“ Procházky*. Seriál vycházel od 11. 12. 1969 do 26. 3. 1970, měl celkem 29 pokračování a byl velmi populární. Stal se podnětem k vydání knihy i jejím zárodkem.

n.p. Textilana načmáral *Husák je vůl!* Velký nápis se tam objevil v noci z 20. na 21. srpna 1969. Soudruzi byli vzteky bez sebe, Textilana expedici poskytla oblečení a nákladák – a teď tohle! Když jsme napřesrok s bráchou Honzou doprovázeli na letiště kamarády z Expedice Peru 1970, vstříc jejich osudu, Milan Náhlavský mi řekl „*Dej si bacha, ještě jdou po tobě!*“ Textilana nám na výpravu nabízel dvakrát tolik hadrů, když jim řekneme *kdo to tam namaloval.*“ A měl jsem to na talíři ještě nedlouho před Semíšem! Před Vánoce 1969, krátce po návratu expedice, Československý sport zásluhou šéfredaktora Gustava Vlka začal mému tátovi otiskovat seriál *Skalák – Annapurna IV* (29 po-

Knížku o První české himálajské expedici NA ANNAPURNU napsal její vedoucí Vladimír „Chroust“ Procházka. Ještě před vyjitím se dočkala dramatisace v libereckém studiu ČS rozhlasu. Vysílání ale bylo trnem v oku místním pookupačním komunistickým potentátům (Chroust padl do „oficiální nemilosti“) a tak již vytištěný celý náklad knihy poslali do stoupy. Knížku na poslední chvíli zachránil zásah „jednoho z nejvyšších“, s nímž se znal prý jeden z kamarádů. Knížka konečně vyšla v roce 1972, stala se bestsellerem a byla rychle rozebrána.

kráčování od 1. 12. 1969 do 26. 3. 1970). V jeho úvodu se objevila slova Bohouše Svatoše, která v r. 1968 přípravy expedice iniciovala: „*Chlapi, pojedte do Himálaje! Teď máme konečně příležitost!*“ No, jenže „to“ vycházelo v době tužší a tužší, „normalizace“ (překlad pro mládež: návrat k „normálnímu“ tvrdě stalin-

skému systému se zavřenými hranicemi i hubou) a ono spojení „1968 – příležitost“ tvrdým soudruhům nešlo pod fousy. Seriál se přitom stal základem tátovy knihy. Korunu všemu nasadila liberecká redakce ČS Rozhlasu, když z onoho rukopisu udělala krásnou, na pokračování vysílanou dramatisaci. Hltaly ji horolezci i tramvajáci, babky u plotny i zedníci na lešení. Vypravěčem byl oblíbený liberecký herec František Peterka, v té době už také na indexu. Další průšvih! Ono „osudové“ a všude v úvodu se opakující spojení „1968 – příležitost!“ bylo pro bol-

Rubová strana expediční pohlednice s podpisy účastníků. V době příprav se výprava nazývala *libereckou*, až před odjezdem se na nákladáku objevil nápis *FIRST CZECH HIMALAYAN EXPEDITION*. Působila v Nepálu, ale pohlednice kvůli úspoře nedostatkových deviz šly diplomatickou poštou a teprve tady rozesílány. Proto československé známky. A ty indické „pro ozdoby“? Výprava cestovala do neznáma, původně vytipovanou oblastí byl Garwahl v indické části Himálaje a pohlednice připravené předem....

ševika jako rybí kost v krku při Vánoční večeři! Knížku NA ANNAPURNU k vydání v r. 1972 chystalo nakladatelství *Naše vojsko*. Nebylo to jako dnes, kdy si knihu může vydat každý, za pár týdnů po návratu na pultech! Při tehdejší schvalovací mašinérii (všemocná cenzura) a klasické technologii redakce, sazby a tisku, „to“ trvalo i několik let od rukopisu ke čtenáři. Knížka ale prošla (po redakční úpravě v ní již nenajdeme to jednoznačné spojení „1968 – příležitost“), byla vytištěna a konečně ohlášena v týdeníku *Knížní novinky*. Lidi ale před knihkupectvím stáli marně (tehdy se fronty stály na knížky, ne na buřtovou „akci“ v hypermarketu!), za týden znova a pak zas. Marně. Něco se stalo! Co asi? Údajně někdo z lokálních bolševických kruhů uvolnění „mezi lid“ zablokoval, celý náklad prý jde do sběru! V té beznadějně situaci si táta při náhodném setkání jen tak postěžoval doktorovi, který původně chtěl jet jako expediční lékař. „*Chrouste, neboj, to zařídíme, knížka vyjde!*“ on na to. „*Ale, co to plácáš, jak bys to mohl zařídít?*“ táta nevěřičně kroutil hlavou. No, zařídil, a jak! Zdravotní sestra v jeho ordinaci prý snad byla přítelkou či manželkou jednoho z nejvyšších z *Generálního štábu Lidové armády ČSSR*, nakladatelství *Naše vojsko* bylo jejich. Vylíčila příběh, on se zdravě naštvál, zvedl telefon – a knížka NA ANNAPURNU šla na pulty místo do stoupy! Pak liberečtí bolševičtí bossové mohli puknout, ale už jim to nebylo nic platné, knížka byla venku a stala se horolezeckým bestsellerem...